

NEW YORK TIMES BESTSELLER

Пола МАК-ЛЕЙН
ПАЗИЗЬКА
ДРУЖИНА

З англійської переклала Ірина Вікирчак

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

УДК 82-3
М 15

Мак-Лейн, Пола

Паризька дружина / Пола Мак-Лейн ; переклад з англійської Ірини Вікирчак. – Чернівці : Книги – XXI, 2019. – 416 с.

ISBN 978-617-614-250-8

У біографічному романі американської письменниці Поли Мак-Лейн ми знайомимося з іншим Ернестом Гемінгвеем – таким, яким бачить його перша дружина Гедлі Річардсон. Вони зустрічаються в Чикаго, коли йому 20, а їй – 28, і незабаром після одруження переїжджають у Париж, щоб реалізувати мрію Ернеста стати письменником та увійти в історію літератури. На фоні Епохи джазу, в оточенні американської богеми «втраченого покоління» на чолі з Гертрудою Стайн та Фіцджеральдами вони живуть, кохають, танцюють, пиячать, гуляють вулицями Парижа, борються за свої мрії та... страждають. Словом, роблять усе можливе, щоб почуватися живими. Саме тоді Ернест пише свій культовий роман «Фіеста. І сонце сходить», базований на реальних подіях, і присвячує його Гедлі та їхньому синові Бамбі.

Усі права застережено.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

Copyright © 2011 by Paula McLain

Published by agreement with Paula McLain, c/o The Book Group, New York, U.S.A., through Jenny Meyer Literary Agency, New York, U.S.A.

© Книги – XXI, 2019, видання українською мовою

© Ірина Вікирчак, 2019, переклад

© Анна Стьопіна, 2019, обкладинка

Важливо не те, що Франція дала тобі,
а те, що вона у тебе не забрала.

Гертруда Стайн

Немає однієї правди. Усе – правда.

Ернест Гемінгвей

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Пролог

Частково, через війну... Та скільки б я не шукала зцілення для Парижа, врешті мусила визнати: його не існує. Колись кінець світу вже настав і міг статися знову, будь-якої миті. Прийшла війна, коли всі казали, що вона неможлива, – і змінила нас. Ніхто не знав, скільки загинуло. Та коли люди чули цифри – 9 мільйонів або ж 14 мільйонів, – пульсувала думка: «Не може бути!» Париж заповнили привиди й живі поранені. Багато з них повернулися до Руана чи Оук-парку, в Іллінойсі, – з наскрізними ранами, з уламками побаченого за колінними чашечками, з пусткою всередині, що її були неспроможні більше ніколи нічим наповнити. Вони пересували тіла на носилках, водночас переступаючи через інші тіла; вони самі були на носилках, пасажирами млявих потягів, просотаних мухами й чийсь розрідженим голосом, зверненим у проханні нагадати про нього коханій десь удома...

Але «вдома» більше не було. Це також витало над Парижем. І ми не могли вгамувати руйнівну звичку випивати, розмовляти, цілувати не тих. Деякі з нас заглядали мертвим в обличчя, стримуючи порив

пригадувати реальне. Ернест був одним із таких. Він часто повторював, що вмер на війні тільки на дешицю; коли його душа, наче шовкова хустинка, покинула тіло, вислизнувши і левітуючи над його грудьми. Хоча її і не кликали назад, проте вона повернулася. І мені завжди було цікаво, чи після цих подій письменництво для нього означало віру, що його душа повернулася до тіла на своє місце... Повторював самому собі, більш нікому, що він побачив і відчув ці нестямно лячні речі – та все одно жив. Що він помер, але вже ніколи не був мертвим.

Повернення – один із найкращих спогадів про Париж. У 1923 році ми перебралися в Торонто: мав народитися наш син Бамбі. Коли ж повернулися, усе було точно таким самим, хіба збільшеним. Розкішне місто, хоч і брудне, кишіло пацюками, а цвіт кінських каштанів та поезія переповнили його. З появою дитини наші запити, здавалося, зросли вдвічі, а прибутки – скоротилися. Неподалік від Люксембурзького саду, на вузькій, закрученій вулиці Паунд допоміг нам знайти помешкання на третьому поверсі білого будинку з гіпсовою ліпниною. Не було води, ванни. Електрики теж не було. Попри це, та квартира – не найгірше місце, де ми жили, о ні. Через подвір'я ритмічно гуділа лісопильня, від сьомої ранку до п'ятої по обіді завше линув аромат свіжорозпиленої деревини, а крізь шпари під підвіконням та дверні рами просочувалася тирса, вона чіплялася за наш одяг і викликала кашель. З малої кімнати нагорі ритмічно стукотіла друкарська машинка Ернеста. Він працював над оповіданнями – постійно мав напоготові історії або замальовки – і над новим романом про фієсту в Памплоні, розпочатим минулого літа.

6

Тоді я не читала рукопис, хоча довіряла його чуттю та щоденному ритму. Він прокидався рано, вдягався, піднімався до свого кабінету нагору і починав писати. Якщо писання йому не йшло, збирав свої нотатники та кілька гостро підтесаних олівців і йшов до кав'ярні «Closerie des Lilas», аби випити чашку *café crème*¹ за улюбленим столиком з мармуру. Ми ж із Бамбі снідали самі, збиралися на прогулянку або зустріч із друзями. Я поверталася додому пізно пополудні – і якщо день вдався, Ернест уже був там. Задоволений, він сидів за обіднім столом зі склянкою холодного «Сотерну» чи келихом бренді з содовою, готовий правити бесіду про що завгодно. Ми інколи виходили кудись разом, на устриці та добру розмову, до «Select», наприклад, або до «Dôme» чи «Les Deux Magots», залишаючи Бамбі з власницею помешкання, мадам Шотар.

7

У ті часи цікаві люди оточували нас усюди. Кав'ярні Монпарнасу дихали ними: французькі художники, російські танцюристи, американські письменники... Буденного вечора можна було зустріти Пікассо дорогою із Сен-Жермен до свого помешкання на рю де-Гран-Аугустін. Він постійно ходив однією дорогою, оглядаючи усіх та все. Чи не кожен тоді міг відчути себе художником у Парижі, адже вуличне світло вихоплювало це в людях, а тіні вздовж будинків та мостів ледь не розбивали блиском серця, і ошатні жінки із силуетами, підкресленими чорними сукнями-футлярами від «Chanel», палили цигарки та сміялись, закидаючи голови. Ми могли зайти у будь-яку кав'ярню і відчути чудесний безлад Парижа, замовляючи собі шампанське

¹ Кава з вершками (фр.).

«Pernod» або ром «St. James», аж поки наш зір не ставав хистким, а ми – щасливими бути тут поряд.

– Увага, – сказав якогось вечора Дон Стюарт, коли всі ми були дуже веселі й п'яні, як у ту ніч у барі «Select», – те, що ви з Гемом маєте, – ідилія. Ні, ні, – він уже розтягував слова, а вираз його обличчя став нерівним, настільки емоції заповнили його, – це святе. Ось що я хотів сказати.

– Мило з твого боку, Доне. Ти теж нічогенький, знаєш, – я легенько поплескала його по плечу, турбуючись, що він зронить сльозу. Ні для кого не було секретом, що автори смішних текстів були найбільш серйозними в душі, а він був гумористом. Ще неодружений, хоча мав перспективи на горизонті. Саме тому і мав крайню потребу бачити, що у шлюбі можна жити добре й зграбно.

На той час не всі вірили у родинний союз. Тоді взяти шлюб означало, що ти віриш не тільки у майбутнє, але й у минуле, – і що історія, традиція та надія могли бути переплетені та підтримувати тебе. Та прийшла війна і привласнила усіх наших найкращих молодих чоловіків... і нашу віру також. А у нас залишалося лише сьогодні, без думки про завтра, годі й думати про «назавжди». І щоб не мати таких думок, ми мали алкоголь, невичерпне море алкоголю, всі звичні гріхи та вдосталь мотузок, щоб закинути петлю. Проте деякі з нас, на правду одиниці, поклали надії на шлюб, усупереч усьому. І хоч я не почувалася святою, та ясно відчувала: те, що ми мали, – рідкісне й істинне, а ще ми у безпеці, яка з'явилася завдяки нам та яку ми творили надалі щодня.

Зовсім ні, це не детектив. Я не хочу такого: «Остерігайтеся дівчини, яка з'явиться і все знищить». Та вона

з'явиться, в будь-якому разі. Вбрана у розкішні хутра з бурундука та елегантні туфлі. З гладеньким руським каре, настільки коротким на її правильної форми голівці, що виглядатиме мов мила видра на моїй кухні. Її легка усмішка... Жвавий потік розумних слів – у спальні, наче король-тиран, розпростертий на ліжку, неохайний та неголений Ернест зануриться у читання і не звертатиме на неї уваги. Не так, спершу – ні. Чай запарує у чайнику – і я розповім історію про дівчину, яку ми обидві знали 100 років тому в Сент-Луїсі. І нам обом видаватиметься, що ми швидко й невимушено стали подругами, поки з того боку подвір'я, у лісопилльні, не загавкає собака та вже не змовкне.

Один

Погляд його медяно-карих очей чіпляється за мене – перше, що він робить, і каже: «Може, я й перебрав, але у тобі точно щось є».

Надворі жовтень 1920 року, і джазова музика всюди. Я не знаю жодних джазових композицій, тож граю Рахманінова. Відчуваю, що міцний сидр, яким мене залила дорога подруга Кейт Сміт для розслаблення, почав діяти – мої щоки червоніють. Секунда по секунді напруга спадає. Відчуття тепла зароджується у пальцях, розходиться нервами по всьому тілу, замикається колом у мені. Я не була п'яною понад рік, відколи моя мати серйозно захворіла. Я скучила за тим, як цей стан примарно знаходить, затишно і красиво огортає мій мозок. Не хочу думати і не хочу відчувати, хіба щось таке просте й зрозуміле, як коліно цього красеня за кілька дюймів від мого.

І самого коліна досить, але ж є цілий чоловік, якому воно належить. Він високий і стрункий, з розкішною гривною темного волосся та ямочкою на лівій щоці, в яку можна пірнути. Друзі називають його Гемінгстайн, Ойнбоунс, Бьорд, Несто, Вемендж чи яким завгодно ще

вигаданим на ходу йменням. Він називає Кейт Стат або Бутстайн (не надто приємно звучить), а іншого друга – Мала Гарячка, а ще іншого – Горні або Великий Рогатий Предмет. Здається, він знає усіх, і здається, що всі знають ті самі історії та жарти. Вони телеграфують закодовані фрази туди-сюди, відповідають гостро й блискавично. Не встигаю за ними, та я і не проти. Вже бути поруч із цими щасливими незнайомцями – то потужне вливання доброго настрою.

Він киває у мій бік своїм зразковим підборіддям, коли Кейт плентається з кухні: «Як звати нашу нову подругу?»

– Геш, – каже Кейт.

– Гешдед навіть краще, – відповідає. – Гасовіч.

– А ти Бьорд? – цікавлюся я.

– Вем, – вставляє Кейт.

– А я той, хто хоче потанцювати.

Він демонструє свою білозубу посмішку – і за мить Кенлі, брат Кейт, уже згортає рулетом килим у вітальні й запускає фонограф. Ми танцюємо, грає платівка за платівкою. Він не є вродженим танцівником, хоча кінцівки плавно повертаються у суглобах – йому точно до вподоби бути у власному тілі. І він зовсім не соромиться рухатися близько біля мене. Наші долоні якимось майже одразу переплелися, і щоки наблизилися так, що я відчула живе тепло його тіла. Саме у цю мить він урешті зізнається, що його звати Ернест.

– Хочу позбутися цього імені. Ернест – це так... тупо. А Гемінгвей? Кому треба Гемінгвея?

– Та, певно, кожній дівчині звідси й аж до Мічиганавеню, – думаю я, втупившись собі під ноги, щоб не запалати рум'янцем. Коли ж підводжу очі знову, його погляд абсолютно належить мені.

– Ну, то що скажеш? Варто змінити?

– Зараз, мабуть, ні.

Лунає повільна мелодія, не питаючи, він бере мене за талію і притягує до себе, ще ближче. Його руки незворушні, а дихання спокійне. Поки Ернест веде мене в танці по кімнаті, обережно ставлю на його груди свої долоні. Повз Кенлі, який розкручує фонограф старомодною музикою, попри Кейт, яка супроводжує нас тривалим, сповненим зацікавлення поглядом. Заплющую очі та прихиляюся до Ернеста, вловлюю запах бурбону та мила, тютюну і вологої бавовни – все у цьому моменті таке насичене та приємне, що я роблю цілковито невластиве мені: дозволяю собі цю миттєвість.

12

Два

Я вважаю найбільш римованим та переконливим трактатом про самообман пісню Нори Бейз під назвою «Make Believe» – ця композиція походить саме з тих часів. Нора Бейз – красива співачка із тремтливим голосом, який видавав у ній знавчиню амурних справ. Її порада відкинути старий біль, тривоги і тугу сердечну та «всміхнутися» вселяла віру, що саме так вона і зробила. Рецепт, а не пропозиція. Мабуть, ця пісня була такою ж і улюбленою піснею Кенлі. Він ставив її тричі того вечора, коли я приїхала до Чикаго. І щоразу я відчувала, як вона промовляла до мене: «Вдавай втіху, якщо тобі прикро. Після дощу вигляне сонце»¹.

Злива мене достатньо намочила. Хвороба та смерть матері залишили свій відбиток, але й роки перед тим були не менш важкими. Мені було лише двадцять вісім, та я жила життям старої баби у будинку моєї старшої сестри Фонні, на третьому поверсі. Вона ж із чоловіком Роландом та чотирма любими чадом мешкали внизу. В мене не було бажання продовжувати у цьому ж дусі. Я міркувала про одруження або про те, що знайду

¹ Make believe you are glad when you're sorry. Sunshine will follow the rain.

роботу і будуватиму кар'єру, за прикладом моїх шкільних товаришок. Зараз вони були забіганими молодими мамами, шкільними вчительками, чи секретарками, чи амбітними письменницями, які на правду писали реклами, як Кейт. Та хто б вони не були, все ж вони жили кожна своїм життям, щось робили, допускалися власних помилок. А я дивним чином застрягла, ще перед материною хворобою, і не мала конкретних шляхів свого звільнення.

Після годинної практики гри Шопена на фортепіано я інколи падала безсило на диван, а то і прямо на килим... Енергія, яку я мала під час гри, покидала мене. Страхітливе відчуття порожнечі, начеб я – ніщо. Ну чому я не могла бути щасливою? І взагалі, чим було щастя? Чи можна його вдавати, як наполягала Нора Бейз? Чи можна його виплекати, як весняну квітку з цибулини, або ж прихилити голову до нього на вечірці у Чикаго і підчепити, наче застуду?

І досі Ернест Гемінгвей був для мене незнайомцем, хоча буцім і щастям він сповнений аж доверху. Жодного видимого страху він не проявляв, винятково завзяття та жвавість. Його погляд був завжди палким, коли він дивився на мене, коли відхилявся трохи назад і повертав мене до себе. Якимось він притиснув мене до грудей так, що я відчула тепло його подиху на шиї та волоссі.

– Ти давно знаєш Стут? – спитав.

– Разом до школи ходили в Сент-Луїсі, при Інституті Марії. А ти?

– Ти хочеш знати мою історію освіти? Вона коротка.

– Та ні, – я засміялася. – Розкажи мені про Кейт.

– Вистачило б на книжку, та не певен, що мого авторства.

14

Його тон був легкий, усе ще грайливий, але посмішка зникла.

– Це ти про що?

– Та нічого, – відповів. – Якщо коротко, то наші родини мали літні будиночки біля Петоскі. Для мешканки півдня, як ти, це Мічиган.

– Цікаво, що ми обоє вирости з Кейт.

– Мені було десять, коли їй було вісімнадцять. Скажімо так: я – щасливець зі змогою вирости *поруч* із нею. І поруч із чудовим краєвидом.

– Начистоту, ти був у неї закоханий?

– Ні, я все правильно сказав, – промовив і відвів погляд.

Очевидно, я зачепила щось болісне і не хотіла повтору. Бажала, щоб він був усміхнений і умиротворений. Зізнаюся, моя реакція на нього була така сильна, що вже тоді я знала: готова на будь-що заради його щастя. Тому і тему швидко змінила:

– А ти з Чикаго?

– Оук-парк. Це трохи південніше.

– Саме для мешканки півдня, як я.

– Так і є.

– Що ж, а ти вибуховий танцюрист, Оук-парку.

– Ти теж, Сент-Луїсе.

Пісня дійшла кінця – і ми розійшлися, щоб відновити дихання. Я рушила попри одну стіну довгої вітальні Кенлі, а Ернеста швидко заковтнули його шанувальники. Шанувальниці, звісно. Вони видавалися страшенно молодими та впевненими в собі, з короткими зачісками та нарум'яненними щоками. Я ж була більше схожа на жінку вікторіанських ідеалів, ніж на емансиповану флєпперку 20-х. Носила довге волосся

15